

והראוני בקרית מלך על ד' הרמב"ם אלו שכ' ואם שחטו עליו בראשון פטור, עי' פסחים צ"א ב' תוד"ה איש ולא קטן, ושמא רבינו מפרש בכה"ג, וצ"ע.

והיינו דרבינו שליט"א בקרית מלך בי' בתוס' כדרכו הראשונה דהא דילפינן שם מקרא לפטור קטן מפסח, הוא היכא שעשה את הראשון כשהי' קטן, והן הן ד' הרמב"ם דהואיל ועשה את הראשון לפי' פטור מן השני, אף שאת הראשון עשה כשהי' קטן.

אך לפי שרבינו שליט"א חזר בו מהביאור הנז' בתוס', והסכים לפרש דהתוס' לא פטרוהו מפסח שני הואיל ועשה את הראשון בקטנותו, ולא מיירי שעשה פסח ראשון כלל, והא דפטור מן השני הוא הואיל והי' פטור בראשון, כמ"ד דהשני תשלומין דראשון, א"כ אין ענין ד' הרמב"ם הנז' לד' התוס'.

מידה י"ל דבלי ה"ב' הנז' בתוס', הרמב"ם עצמו יפרש בהא דפטור קטן מפסח מקרא, היינו היכא שעשה את הראשון,

דנפטר מהשני גם למ"ד דהשני אינו תשלומין לראשון, ופטורו הוא הואיל ועשה את הראשון אף כשהי' קטן, ומכאן הי' מקור להרמב"ם להאי דינא, אף שהתוס' לא פי' כן. ולפ"ז הי' צריך לתקן בקרית מלך, דאמנם מכאן מקור להרמב"ם, אך לא מהתוס' רק מהגמ' עצמה כמו שני'.

ויהי' בזה ישוב נוסף לקו' התוס' דמאי איצטריך למעט קטן מפסח. ונוסף על הישוב שכ' בשיח השדה שם. [מיהו יש לדון אם אפשר להוכיח מכאן להדלקת נר חנוכה ע"י קטן שתועיל, דאולי שאני ק"פ דילפינן מקרא לכך שאף שעשה פסח ראשון בקטנותו – נפטר מפסח שני, ואולי אין הדין בשאר מצוות].

תשובת רבינו שליט"א: לכאור' דבריכם נכונים.

ובעיקר הנידון קטן שהגדיל בחנוכה אי יכול להדליק לפני צאת הכוכבים, דהיינו בעודו קטן, עי' בקונט' משנת חיים חנוכה ב' סי' י"ב.

סימן מ

דרך רחוקה בפסח שני (א)

ולענין דרך רחוקה בפסח שני, ודאי חייב, דאל"כ לא יצטרך לעולם לעשות פסח לא ראשון ולא שני שיהי' בביתו. ועי' מל"מ ריש פרק א' ג"כ יראה מדבריו כן.

א. מתני' פסחים צ"ב ב' מי שהי' טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני כו'. בס' פתח הבית על הרמב"ם הל' ק"פ אות נ"ב כ'

וכוונתו דאילו דרך רחוקה הוי פטור גם מלעשות פסח שני, א"כ אלו הרחוקים שגרים יותר מט"ו מיל מירושלים – שזה נחשב דרך רחוקה, לא יעשו לעולם פסח לא ראשון ולא שני, ורק הקרובים לירושלים יעשו הפסח, וזה לא מסתבר.

ועיי דאף שהתורה פטרה את כל מי שנמצא בדרך רחוקה מלעשות פסח – היינו רק פסח ראשון, אבל לא פטרה כמו כן את הנמצאים בדרך רחוקה בפסח שני, ונמצא דכל הרחוקים שנפטרו מפסח ראשון, יעשו פסח שני אף שהן רחוקים. והיינו שיצטרכו לבוא מדרכם הרחוקה בסוסים ופרדים וכדו'.

וציין להמל"מ שנראה כן מדבריו, דהנה התוס' לעיל ג' ב' ד"ה מאליה, כ' ורבי יהודה בן בתירא שלא עלה לרגל, י"ל שלא הי' לו קרקע או זקן הי' שאינו יכול להלך ברגליו דפטור מפסח כמו מראה, א"נ נציבין חו"ל היא כדמוכח כו'.

ובמל"מ בהל' ק"פ ריש פ"א הביא את ד' התוס' הנז', נועל מה שכ' דהי' זקן שאינו יכול להלך ברגליו ופטור מפסח כמו מראה, כ' לא ידעתי הא היכא רמיזא דהני פטירי מפסח, ובגמ' לא פטרו זקן מפסח אלא כשאנו יכול לאכול כזית (לעיל צ"א א'). ולא ידעתי אי אליבא דתוס' לגמרי ילפינן פסח מראי', אלא דזה לא יתכן דהא נשים פטורות מראה וחייבות בפסח כו'.

ולכאורה יש להשיב דמה שאמרו דזקן פטור מפסח כשאנו יכול

לאכול כזית, אינו מכריח דזקן שאינו יכול להלך ברגליו יהי' חייב בפסח, והגמ' איירי בזקן שיכול להלך ברגליו דמ"מ בעינן שיכול לאכול כזית מהבשר, וזהו דין בכל עושי פסח ולא רק בזקן, אלא שדברו בהווה דיש זקנים שאין יכולים לאכול כזית ולפי' הם פטורים מפסח אף שיכולים להלך ברגליהם.

ואם ילפינן מראה דמי שאינו יכול להלך ברגליו אינו חייב בפסח כמו שפטור מראה, היינו פטור גמור ולא דבעצם הוא חייב אלא שהוא אנוס מלקיים את חיובו, והזקן שאינו יכול לאכול כזית – אינו פטור מהפסח ואמנם הוא חייב בפסח, אלא דכיון דאין יכול לאכול כזית בשר – א"א לו לקיים מצות קרבן פסח דבעינן שיהי' ראוי לאכילה, וכיון דאין יכול לאכול הוא אנוס מלקיים מצות פסח.

ומה שהק' במל"מ על התוס' דא"א לומר דנלמד חייבי פסח מראה, דהא נשים פטורות מראה וחייבות בפסח. י"ל דאה"נ ילפינן דפטורי ראי' פטורים גם מעשיית פסח, והא דנשים חייבות בפסח אף דפטורות מראה, הוא משום דילפינן מקרא לחייב נשים בפסח, כמו שאמרו בגמ' צ"א ב' במכסת נפשות (שמות יב-ד) אפילו נשים, ואמנם שאר פטורי ראי' י"ל דפטורים גם מפסח.

ועל מה שכ' התוס' א"נ נציבין חו"ל כו', כ' במל"מ שם לא ידעתי מה הועיל היותו חו"ל, דאי לפוטרו מפסח ראשון, כל שהי' רחוק ט"ו מיל פטור, ואי דס"ל מי שדר בחו"ל פטור לגמרי אף מפסח

שני, לא ידעתי היכא איתיה, וגם במצות ראייה לא ראיתי שיפטרנו למי שדר בחו"ל, ע"ש.

ומדכ' המל"מ דאי כוונת התוס' לפוטרו מפסח ראשון – הדבר תלוי במרחק ט"ו מיל, משמע דדרך רחוקה הוי פטור רק מפסח ראשון, ואילו בפסח שני אין פטור של דרך רחוקה, וזה שרצה במל"מ לפרש את ד' התוס' דמה שכו' דנציבין ה' חו"ל, כדי לפוטרו גם מפסח שני, אלא שכו' דלא מצא סמך למי שדר בחו"ל שאינו חייב בפסח.

[ומה שכו' דגם מראיה לא ראה דפטור את יושבי חו"ל, עי' פסקי תוס' תענית אות ט' שכו' הרחוקים מנהר פרת כגון בני בבל לא היו עולין לרגל. וכ"ה בירושלמי פסחים פ"ז ה"ו. ועי' משנת חיים תענית סי' כ"ב אות ד'.]

ג. והנה סברת פתח הבית דאין פטור של דרך רחוקה בפסח שני, דא"כ מי שגר רחוק ט"ו מיל לא יתחייב פסח לא בראשון ולא בשני, ולא מסתבר דהתורה חייבה בפסח רק את הקרובים בתוך ט"ו מיל, ואילו שאר כלל ישראל לא יתחייבו בפסח כלל.

והנה על ד' התוס' הנז' כ' הצל"ח שם דהתוס' לא הק' אלא למה לא עלה ריב"ב לרגל, אבל על פסח לא קשה כלל דודאי הוא בדרך רחוקה ופטור, ולא מצינו שיהי' מצווה לעלות ולהתקרב עצמו קודם זמן הפסח, ובי"ד שהגיע זמן הפסח ה"ה בדרך רחוקה, וקו' התוס' דהי' חייב

לעלות לרגל, וע"ז תי' דלא הי' לו קרקע, ע"ש.

ויש' להעיר על דבריו דבתוס' הרשב"א הק' להדיא גם שהי' עליו לעשות פסח, ואף שהי' בדרך רחוקה. וכן הבין המנ"ח במ' ה' אות י"ב וכ' על ד' הצל"ח שאינם מובנים כלל, דודאי מ"ע על כל ישראל לעשות הפסח ככל מ"ע שבעולם, ומחויב לילך מקצה הארץ להתקרב עצמו כדי לקיים מ"ע, אך אם עבר והוא בדרך רחוקה יש דינים שציוותה התורה, אבל בודאי מחויב להתקרב ולקיים מצות עשה.

ולדבריו כל ישראל אפילו שהם בארץ ישראל כל שהן רחוקים ט"ו מיל מירושלים שזו דרך רחוקה כו' פטורים מלילך ולעשות הפסח, ופסח שני לא יהיו מקריבין כי רוב הצבור אין עושים פסח שני, א"כ פטורים ממצות הפסח, ע"ש שהאריך. וכ"כ באו"ש הל' פסח פ"א הי"ח.

מעתה כל מה שהכריח בפתח הבית שאין פטור של דרך רחוקה בפסח שני, דא"כ מי שגר רחוק ט"ו מיל לא יעשה כלל לעולם פסח, הוא לדרכו של הצל"ח דמי שנמצא רחוק ט"ו מיל אין חייב להתקרב ולהיות בדרך קרובה, אלא יכול להשאר בדרך רחוקה, ובזה נמצא דאין עושה פסח כלל אם דרך רחוקה פוטרת גם מפסח שני.

אבל אם נימא כד' המנ"ח דגם מי שהוא בדרך רחוקה – חייב להתקרב לירושלים כדי לקיים את המ"ע דהבאת פסח, א"כ עדיין י"ל דדרך רחוקה הוא

כדי שיחול עליו חיוב קרבן פסח. כמו שמותר להכניס תבואה דרך גגין כדי לפוטרה מעשר. וכ"כ בפתי מנחה.

ומעתה כל מה שכ' הצ"ח דהנמצאים בדרך רחוקה א"צ להתקרב ולהתחייב בפסח כמו שני, הואיל ולא חל עליהם חיוב פסח כשהם בדרך רחוקה, י"ל דכ"ז הוא בפסח ראשון, אבל פסח שני לא חל חיובו רק בי"ד באייר, אלא מי שהי' בר חיובא בי"ד ניסן ונפטר מהפסח הואיל והי' אז בדרך רחוקה, חייבתו התורה בי"ד בניסן שיעשה את הפסח בי"ד באייר.

ומעתה י"ל דמי שהי' בדרך רחוקה בפסח ראשון ולהצ"ח לא הי' חייב להתקרב כדי להתחייב בפסח ראשון, מ"מ כיון דבפסח ראשון חל עליו חיוב פסח שני, מודה הצ"ח דאם הוא בדרך רחוקה בפסח שני, עליו להתקרב כדי שיהי' בדרך קרובה ויעשה הפסח כדי המנ"ח בפסח ראשון.

ולפ"ז גם לדרכו של הצ"ח אין טענת הפתח הבית טענה, דאילו הי' פטור של דרך רחוקה בפסח שני, א"כ הרחוקים לא יעשו פסח כלל, דודאי יעשו הואיל ויהי' עליהם להתקרב לירושלים כדי לעשות פסח שני שהתחייבו בו בזמן פסח ראשון. ולפ"ז אין כל הכרח שלא יהי' פטור של דרך רחוקה בפסח שני.

ובמתני' ר"ה י"ח א' אמרו על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח כו' וכשהי' בית המקדש קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן.

פטור גם מפסח שני, מיהו אין מקום לשאול דא"כ הרחוקים לא יעשו פסח כלל, הואיל ואף דיש פטור של דרך רחוקה גם מפסח שני, אך כיון דגם הרחוקים מחויבים להתקרב כדי לעשות הפסח – א"כ אף דיש פטור דרך רחוקה אף בפסח שני – מ"מ גם הרחוקים יעשו הפסח, הואיל וחייבין להתקרב לירושלים מדרכם הרחוקה כדי לעשות את הפסח. [ואמנם בפתח הבית עצמו בחי' לגמ' פרק ט' י"ד נראה דדעתו כד' הצ"ח דא"צ להתקרב, ולא כהמנ"ח].

ובעיקר הנידון אי חייבים להתקרב כדי להיות בדרך קרובה, עי' בלקח טוב כלל ו' ד"ה המקום הח', ואבנ"ז או"ח סי' רכ"ח אות י"ד, ופרדס יוסף שמות אות ק"ח.

ג. והנה המנ"ח הכריח דהרחוקים צריכים להתקרב כדי לקיים מצות פסח, ממצות לולב ושופר וכי לא יהי' מחויב לקנות קודם החג ובחג אינו בנמצא, וכי אינו מבטל בזה המצות עשה, אתמהא, עי"ש.

ויש לחלק דגבי מצות לולב ושופר, אם אין לו לולב ושופר אינו פטור ממצות לולב ושופר, אלא דהוא אנוס מלקיים מצוות אלו שהרי אינם תח"י. ולכן אם יכול להשיגם לפני היו"ט – עליו להשיגם, דאם הי' בידו להשיג ולא השיג אינו בכלל אנוס. אבל דרך רחוקה בפסח אינו רק דהוא אנוס, אלא הוא פטור ממצות הפסח, וכ"ז שלא התחייב במצות הפסח – אינו מחויב להתקרב לירושלים

ופרש"י פסח קטן, פסח שני לטמא ושהי' בדרך רחוקה בראשון. נויש להעיר למה פירט רש"י את אלו, והרי כל מי שלא עשה את הראשון עושה את השני].

ובהערות להגריש"א שליט"א העיר דלמה היו צריכין השלוחין לצאת בשביל פסח שני, הרי השלוחין יוצאים לאלו שהם בדרך רחוקה ופטורים מפסח שני. ורצה להוכיח מכאן דאין פטור של דרך רחוקה בפסח שני.

וי"ש לדון בדבריו דהא במנ"ח כ' דאף מי שנמצא בדרך רחוקה חייב להתקרב כדי להתחייב בעשיית הפסח, ונתבאר די"ל דאף הצל"ח מודה דבפסח שני שכבר חל עליו החיוב – גם מי שהוא בדרך רחוקה צריך להתקרב כדי לעשות את הפסח. וי"ל דזהו שהיו השלוחין מודיעין גם להנמצאים בדרך רחוקה מתי הוא זמן פסח שני, כדי שידעו מתי עליהם להתקרב כדי לעשות פסח שני.

7. ועכ"פ המנ"ח לשיטתו דחייבין הרחוקים

לירושלים כדי לעשות הפסח, לד' הפתח הבית הי' יכול לסבור דיש פטור דדרך רחוקה גם בפסח שני. אך מד' המנ"ח עצמו נראה דסבר דאין פטור של דרך רחוקה בפסח שני. שהרי כ' דלד' הצל"ח דהרחוקים יכולים להשאר בדרך רחוקה, א"כ כל ישראל פטורים מלעשות פסח ראשון, ופסח שני לא יהיו מקריבים כי רוב הצבור אין עושין פסח שני, א"כ פטורים ממצות הפסח, ע"ש. [ועי' מש"כ בזה בריש אות ה'].

הרי שלא כ' דפסח שני לא יקריבו הואיל והם בדרך רחוקה, דאמנם אין פטור של דרך רחוקה בפסח שני, רק לא יקריבו בשני מפני שרוב הצבור לא עושים פסח שני, ולפי מה שכ' במנ"ח במ' ש"פ אות י"ג דדין רוב ומיעוט תלוי רק באלו שהיו קרובין בזמן שחיטת הפסח, אבל אם היו רוב הצבור בזמן שחיטת פסח ראשון בדרך רחוקה, יעשו פסח שני. ולפ"ז גם לד' הצל"ח שהרחוקין א"צ להתקרב, מ"מ לא מבטלין בכך לגמרי מצות פסח, הואיל ויעשו פסח שני, דאין פטור דרך רחוקה בפסח שני.

אלא הא גופא צ"ב מנ"ל להמנ"ח דאין פטור דרך רחוקה בפסח שני, דהא בפתח הבית כ' סברא בזה דא"כ הרחוקים לא יעשו פסח כלל וזה לא מסתבר, וע"כ דחייבין בפסח שני אף כשהן בדרך רחוקה, אבל להמנ"ח דהרחוקים חייבין להתקרב כדי לעשות את הפסח, א"כ גם אם יהי' פטור דרך רחוקה – יעשו הפסח הואיל וחייבין להתקרב כדי לעשות את הפסח, א"כ מנ"ל דאין פטור של דרך רחוקה בפסח שני.

וצ"ל דפטור דרך רחוקה אינו מסברא, דהא אף כאשר נמצא בדרך רחוקה יכול לבוא ע"י סוסים ופרדים, אלא הוא פטור מגזירת הכתוב, וי"ל דבתורה נאמר פטור דרך רחוקה רק בפסח ראשון, אבל בפסח שני לא נאמר פטור דרך רחוקה, ולכן גם הנמצאים בדרך רחוקה חייבין לעשות פסח שני. אך בס' ישועות מלכו בהל' ק"פ פ"א ה"ב כ' שדרך רחוקה הוי פטור גם מפסח שני.

ובמתני' להלן צ"ה א' אמרו מה בין פסח הראשון לשני כו', וזה כו' ודוחין את השבת. ובגמ' בע"ב שבת אין טומאה לא, מתני' דלא כר' יהודה דתניא דוחה את השבת, [ופרש"י דבשני כתיב ביה במועדו למ"ד קרבן השם לא הקריב במועדו בשני] ואין דוחה את הטומאה. רבי יהודה אומר אף דוחה את הטומאה. מאי טעמא דתנא קמא מפני טומאה דחיתיו, יחזור ועשה בטומאה. ורבי יהודה התורה חזרה עליו לעשותו בטהרה, לא זכה יעשה בטומאה.

ובמנ"ח מ' ש"פ אות ט"ו כ' דאף אם לא עשה את הראשון לא מפני שהי' טמא אלא שהי' בדרך רחוקה וכדו', מ"מ אין עושה את השני בטומאה, והא דאמרו מפני טומאה דחיתיו הוא רק לומר דהתורה דחתה טמא שלא יעשה בראשון, עי"ש. ועי' במשך חכמה פ' בהעלותך ט-יד עה"פ וכי יגור אתכם גר.

והגר"ד לנדא שליט"א כ' במכתב לענין בדרך רחוקה יל"ד מהא דפסחים צ"ה ב' מ"ט דת"ק מפני טומאה דחיתיו יחזור ועשה בטומאה, וא"כ יתכן דתלי' בפלוגתא דר"ש ור"נ צ"ב ב' אי דרך רחוקה מיחס הוא דחייס וכו', או מידחא דחיא רחמנא והלכתא כר"ש עי' רמב"ם, דמידחיא דחיא וא"כ ה"ה דרך רחוקה, ועצ"ע וחיפוש, ע"כ. [יש להעיר דהרמב"ן במדבר ט-ג פסק כר"נ דאם הקריבו פסח על מי שהי' בדרך רחוקה – הורצה].

ובס' דבר שמואל שם כ' דלא מיבעי לת"ק דאינו עושה את השני

בטומאה, שהרי משו"ה נדחה מפסח ראשון, דה"ה בדרך רחוקה דכיון דנדחה מחמת היותו בדרך רחוקה בראשון, דלא יחזור יעשה את השני כשהוא בדרך רחוקה.

אלא אפילו לר' יהודה דעושה את השני בטומאה, דלא זכה לעשותו בטהרה יעשה בטומאה, כ"ז הוא לפי שנאמר במועדו בפסח שני דבא לרבות דעושה את השני בטומאה, אבל בלא זה לא הי' עושה את השני בטומאה, וא"כ גבי דרך רחוקה דאין לנו גילוי דיעשה את השני, אמרינן דנדחה אף מפסח שני, עי"ש. [ועי' בתוס' יומא נ"א א' ד"ה דוחה]

וי"ש לדון בדבריהם דבשלמא גבי טמא י"ל דהוא מופקע מפסח בגלל טומאתו, וכיון דהשם טמא מפקיעו מלעשות פסח, הרי בלא שהי' נאמר במועדו – לא הי' עושה את השני, דהרי מאותה סיבה דאין לו לעשות את הראשון הואיל והוא טמא, לא יעשה את השני דמשום השם טמא אין עושה פסח, ולכן צריך קרא במועדו דבפסח שני עושה בטומאה.

אבל דרך רחוקה אין הגברא מצד עצמו מופקע מפסח, שהרי הגברא הוא ככל האדם ואין בו עצמו סיבה שלא יעשה פסח, אלא משום דהתורה פטרנו מעשיית פסח כשהוא בדרך רחוקה, ואפילו לר"ש דסבר לעיל צ"ב ב' דלא הורצה, הואיל והתורת דחתו, היינו דנפטר לגמרי מפסח ראשון, ולכן גם אם עשה את הפסח בזמן שהי' פטור מהפסח – לא

הורצה. וי"ל דכ"ז הוא בפסח ראשון דבו נאמר דמי שהוא בדרך רחוקה אינו עושה פסח, אבל בפסח שני שלא נאמר פטור בדרך רחוקה, י"ל דאף מי שהוא בדרך רחוקה לא נפטר מעשיית פסח.

ה. ובאות ד' הובא מש"כ המנ"ח דלד' הצל"ח דהרחוקים יכולים להשאר בדרך רחוקה, א"כ כל ישראל פטורים מלעשות פסח ראשון, ופסח שני לא יהיו מקריבים כי רוב הצבור אין עושין פסח שני, א"כ פטורים ממצות הפסח, עי"ש. ומבואר מד' המנ"ח דפשיטא ליה דמי שהי' בדרך רחוקה בזמן פסח ראשון – פטור מלעשות הפסח אפילו אם לא תהי' לו אפשרות לעשות פסח שני.

ומאי דפשיטא ליה להמנ"ח מספקא ליה להחזו"א שכ' בזבחים סי' ד' סק"ז יש לעי' הא דפטרה תורה דרך רחוקה אף שיכול ליכנס בסוסים, אם זה דוקא משום שאפשר לו לעשות בשני, אבל בזמן שרוב ישראל הקריבו בטומאה או בזמן שרוב זבין דליכא פסח שני, ואם לא הקריב זה שהוא בדרך רחוקה בראשון יבטל לגמרי, אין כאן דין דרך רחוקה, אלא אם אי אפשר ליה לעשות הרי הוא בכלל האונסין, אבל אם אפשר לבוא בסוסים חייב לבוא. או בכל אופן פטרה תורה דרך רחוקה אפילו בזמן דליכא פסח שני.

ולכאורה ב' הספק האם גדר הדבר שאם הי' בזמן פסח ראשון בדרך רחוקה שאינו עושה את הפסח, היינו משום שהוא נדחה לפסח שני, והיינו

דאינו פטור מהפסח, אלא התורה דחתה אותו שיעשה פסח שני, ואם אין אפשרות של פסח שני – לא נפטר מהראשון אף דהוא בדרך רחוקה, וחייב לעשות את הפסח בראשון אף שהוא בדרך רחוקה.

או דהא דבדרך רחוקה אינו עושה את הראשון אינו משום דנדחה לשני, אלא הוא פטור מהראשון בכל ענין בין אם יעשה את השני או שאין לו אפשרות לעשות את השני.

ויי"ל דהנידון אם דרך רחוקה פטור גם מפסח שני תלוי בספק זה, דאם נימא כהצד הראשון דהא דלא עושה את הפסח הראשון כשהוא בדרך רחוקה, משום דנדחה לפסח שני, ואם אין לו אפשרות לעשות פסח שני – לא נדחה מעשיית פסח ראשון, א"כ פשוט דאין פטור דרך רחוקה בפסח שני, דהא גם בפסח ראשון לא נפטר כשהוא בדרך רחוקה, אלא נדחה לשני, וכשהוא בדרך רחוקה בשני חייב לעשותו כמו דחייב בראשון כשאין לו אפשרות לעשות בשני.

מיהו להצד השני דבכל ענין פטור בדרך רחוקה בראשון גם אם אין לו אפשרות לעשות את השני, נמצא בדרך רחוקה הוא פטור מפסח, בזה יש לדון אי פטור זה בדרך רחוקה יהי' גם בפסח שני.

וידידי הגר"י וינברג שליט"א כ' להוכיח מהחזו"א הנז' דדרך רחוקה אינו

פטור מפסח שני, דאי הוי ס"ל בדרך רחוקה פטור אף מפסח שני, א"כ למה לא הוכיח את ספיקו מהא דדרך רחוקה פטור מפסח שני, ע"כ דרך רחוקה הוא פטור

ולא רק דנדחה לפסח שני. אלא ודאי ס"ל דאין דרך רחוקה פוטר מפסח שני.

אך אינו כן כפי שכבר כ' דהנידון אם דרך רחוקה פוטר בפסח שני תלוי בספק החזו"א, דלצד הראשון ודאי דלא פוטר דהא דרך רחוקה הוא דחיה לפסח שני, ולצד השני י"ל דאמנם דרך רחוקה פוטר מפסח שני.

וגם אם לחזו"א הי' סברא דדרך רחוקה פוטר גם מפסח שני, אך אין לשאול למה לא הוכיח את ספיקו מהא דדרך רחוקה פוטר מפסח שני, א"כ מוכח דדרך רחוקה בפסח ראשון אינו רק דחיה לפסח שני אלא הוא פטור אף כשאין לו פסח שני. דאם אם אמנם סבר כן אין להוכיח הספק מסברתו זו, דאינו ברייתא ולא רמב"ם, וערבא ערבא צריך.

ו. ובהמשך הדברים כ' בחזו"א והנה הר"מ כ' בפ"ח ה"ה דנשים שנדחו מפסח ראשון משום דרך רחוקה בשני להם רשות, ושמענין מכאן דפטור דרך רחוקה אפילו בזמן דליכא פסח שני, דהא נשים בשני רשות, ולמה הן נפטרינן מפסח ראשון מחמת דרך רחוקה, הלא בידם שלא להקריב בשני ויתבטלו לגמרי, אלא ש"מ דדרך רחוקה פוטר אפילו בזמן דליכא פסח שני, עי"ש.

ואף דהספק בחזו"א הי' בענין שאין אפשרות לעשות פסח שני, כגון שעשו את הראשון בטומאה, האם בענין זה אין פטור של דרך רחוקה, דכל ענין דרך רחוקה לדחותו לשני והרי אין שני.

אבל גבי נשים עדיין י"ל דאם היו בדרך רחוקה בראשון נדחות לשני הואיל ויש להם אפשרות לעשות את השני הואיל ונשים בשני רשות.

מ"מ מסתבר לחזו"א דאם נשים בשני רשות — לא שייך לומר דדרך רחוקה לא פוטר אלא נדחו מפסח ראשון לשני דיכולות לעשותו בשני, דהואיל ואין עליהן חובה לעשותו א"א לומר דהא דאין עושות את הראשון הוא הואיל ונדחו לפסח שני, וע"כ דרך רחוקה הוא פטור.

ואם נימא דאין פטור של דרך רחוקה בפסח שני כפסח ראשון, יש להעיר בדמתינ' צ"ה א' אמרו מה בין פסח ראשון לפסח שני כו', ולא תני לחילוק זה דבפסח ראשון יש פטור של דרך רחוקה ובפסח שני אין פטור של דרך רחוקה. ואמנם בתוס' כ' דתנא ושייר דאין השני נשחט בג' כתות כהראשון ואין השני טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה, עי"ש. אך יש להעיר על התוס' דלא העירו דשייר נמי דאין בהשני פטור של דרך רחוקה כהראשון. והעיר בזה ידידי במשמר הרש"ם סי' ל"ג אות ה'.

ואם נימא כהצד הראשון בחזו"א דדרך רחוקה בראשון אינו פטור אלא דנדחה לפסח שני, א"כ אין לומר דבזה חלוק פסח שני מהראשון, דאמנם אין חילוק בין זל"ז אלא הוא ענין מציאותי, דהראשון שהוא בניסן יש אפשרות לדחותו לאייר, ואילו השני באייר אין לאן לדחותו ולכן אינו פטור. וכע"ז ב"י במשמר הרש"ם שם, והוסיף דכמו דלא

תני דהראשון הוא בניסן והשני הוא באייר.

מידה למסקנת החזו"א לפי מה שהוכיח מהרמב"ם דנשים בראשון חובה ובשני רשות, ע"כ דאין גדר דרך רחוקה דנדחה לשני אלא הוא פטור, ואם אמנם פטור זה הוא רק בפסח ראשון ולא בפסח שני, הול"ל להתוס' להעיר דשייר נמי האי דינא דאין פטור דדרך רחוקה בשני כבראשון. וזה העירני הגר"י וינברג שליט"א.

וי"ל דכל הוכחת החזו"א דדרך רחוקה הוא פטור ולא דיחוי לפסח שני, הוא מד' הרמב"ם דפסק דנשים בראשון חובה ובשני רשות. אולם בפשוטו הוא דקי"ל כר' יוסי דנשים הן בראשון והן בשני חובה, וכבר תמה הכ"מ שם על הרמב"ם דנטה מד' ר' יוסי בפסח שני, עיי"ש. ולפ"ז י"ל כהצד הא' בחזו"א דדרך

רחוקה אינו פטור, אלא דחיה לפסח שני, וכשאין פסח שני או שהפסח שני הוא רק רשות – אין פטור של דרך רחוקה בפסח ראשון.

ומעתה מבוארים ד' התוס' שלא העירו דתנא ושייר נמי דאין דרך רחוקה בפסח שני כבפסח ראשון, כמו שני דאין זה חילוק בין פסח ראשון לשני, אלא דדרך רחוקה בראשון נדחה לשני, ודרך רחוקה בשני חייב דאין לאן לדחותו.

מידה להמנ"ח דפשוטו נראה דסבר דאין פטור של דרך רחוקה בפסח שני, וסבר דבדרך רחוקה בראשון פטור אף אם א"א לעשות את השני, נמצא דדרך רחוקה הוא פטור ולא דנדחה לשני, א"כ הול"ל להזכיר חילוק זה בין פסח ראשון לפסח שני, דבראשון פטור בדרך רחוקה ובשני אין פטור דרך רחוקה, ולמה התוס' לא אמרו דשייר גם זה.

סימן מא

דרך רחוקה בפסח שני (ב)

א), שהי' צריך לחזור תלמודו לפני ברוך בן נרי', וברוך בן נרי' הי' זקן גדול שלא הי' יכול לעלות אפילו בגלוקטיא. וכה"ג כ' התוס' בפסחים ג' ב' גבי ר"י בן בתירא שלא עלה משום שהי' בחו"ל. וקשה דבשלמא לענין עלי' לרגל פטורין בני חו"ל כמ"ש בירוש' פסחים פ"ז ה"ו, אבל

א). **בס'** טעמא דקרא [מהדו' י"ב] בפ' בהעלותך עמ' קכ"ה כ' דנשאל אי דרך רחוקה הוא פטור גם מעשיית פסח שני או רק מפסח ראשון.

והשיב דאמרי' בשיה"ש רבה ה-ה למה לא עלה עזרא עם זרובבל עד ו' שנים אחר שנבנה הבית (כמ"ש בערכין י"ג

למה פטורין מפסח, וע"כ משום שהי' בדרך רחוקה. וקשה מ"מ חייבין בפסח שני, וע"כ דפטורין גם מפסח שני.

וידי"נ הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל כ' דלא הבין את הראי' מעזרא, שהרי בפסוקים בעזרא בפ"ג ובפ"ו מבואר שלא הקריבו פסח רק בשנה הששית, וא"כ כל השש שנים מעליית זרובבל עד עליית עזרא לא היתה הקרבת פסח על המזבח שבנו עולי הגולה שעלו עם זרובבל, וא"כ כבר אין מקום לשאול למה לא עלה עזרא להקריב פסח.

ואמנם במשך חכמה פ' בהעלותך (ט-ב) תמה על כך דהא בנו מזבח והעלו עולות תמידין ומועדים וחג וחדשים, ולמה לא הקריבו פסח עד השנה הששית, עי"ש מה שכ' בזה. מ"מ סוף דבר שלא הקריבו פסח כל אותן שש שנים, וא"כ מה הראי' מעזרא שלא עלה להקריב פסח כל אותן שש שנים, דפטור דרך רחוקה הוא גם בפסח שני, דהא י"ל דאמנם אין פטור של דרך רחוקה בפסח שני, והא דעזרא לא עלה עד השנה הששית, הואיל ובלאו הכי לא הקריבו פסח עד השנה הששית. ואיך אפשר להוכיח מהא דעזרא לא עלה – דפטור דרך רחוקה הוא גם בפסח שני.

ונראה בבי' הדברים דהנה במשך חכמה שם בי' הא דלא עשו פסח כל אותן שש שנים, הואיל והיו טמאי מתים ולא הי' להם אפר פרה להטהר, ואמנם קרבן צבור קרב בטומאה, ולכן הקריבו שאר קרבנות צבור בטומאה, דק"צ הבאין

מתרוה"ל תרמו לשם כולם והיו שפיר ק"צ הקרב בטומאה. אבל ק"פ לא היו עושין רק הבאים מהגולה וכל כמה דלא סליק עזרא לא חשיב (ערכין י"ג א'), לכן כיון שלא הי' יסוד המעלה עדיין לא היו חשובים כצבור. ואף דאמרו לענין טומאה הלך אחר רוב הנכנסין בעזרה, זה השתא דסליק כולו, אבל קודם כו' השבים מהגולה נגד כל קהל הגולה היו כיחידים ולא בא פסח בטומאה, ע"כ תו"ד.

וכ"כ בזרע אברהם סי' ו' אות א' בשמו, וכ' להוכיח כן.

ולפ"ז הא דלא הקריבו פסח בכל אותן שש שנים, אינו משום דלא הי' עליהם חובת הקרבת פסח, ואמנם היו חייבין להקריב ק"פ הואיל והי' מזבח במקומו, ומקריבין אע"פ שאין בית כמו שהקריבו שאר ק"צ. אלא שהיו טמאים ולא הי' עליהם תורת צבור עד שיעלה עזרא עצמו, ואולי הי' צריך לצורך שם צבור גם שיעלו רוב הצבור מחו"ל לא"י, ורק אז הי' נחשבים כצבור להקריב הפסח בטומאה.

ומעתה אילו לעזרא ושאר יושבי חו"ל לא הי' פטור של דרך רחוקה מעשיית פסח שני, הי' עליהם חובה לעלות כדי שיקרב הפסח בטומאה. ולא היו יכולים לפטור את עצמם בזה דבלאו הכי הפסח לא הי' קרב, דכל מה שלא הי' קרב הוא הואיל והם לא עלו, א"כ הי' עליהם חובה לעלות כדי שיהי' אפשר להקריב את הפסח בטומאה כדין ק"צ הקרב בטומאה. [והוי כיחיד טמא שיש

בידו להטהר לפסח ראשון, דחייב להטהר כדי להקריב פסח כדינו].

ואין הכוונה שע"י עלייתם לא"י יתחייבו בפסח, דאז אין לשאול שיבואו ויתחייבו, שהרי אילו לא הי' פטור של דרך רחוקה – היו חייבין להקריב הפסח אף בעודם בחו"ל, אלא דבפועל לא הי' שייך להקריב בטומאה כ"ז שלא יחול עליהם שם צבור ע"י עלייתם לא"י. ובזה אילו לא הי' פטור של דרך רחוקה בפסח שני – הי' עליהם לעלות ולהקריב הפסח, ומתוך שלא עלו – מוכח דהיו פטורים מהקרבת ק"פ, וכל הפטור יכול להיות משום דרך רחוקה, הרי דדרך רחוקה הוי פטור גם מפסח שני.

ג. עוד העיר הגרממ"ש זצ"ל על ראי' הטעמא דקרא הנז' מעזרא שלא עלה להקריב פסח שש שנים – הרי דפטור דרך רחוקה הוא גם מפסח שני. מד' החינוך במ' ת"מ דהא דמקריבין אע"פ שאין בית אינו חובה אלא רשות, והרי באותן שש שנים הי' רק מזבח ועדיין לא הוקם הבית, א"כ י"ל דלכן לא עלה עזרא להקריב ק"פ, הואיל ולא הי' חובה להקריב קרבנות לא ק"פ ולא שאר קרבנות, וא"כ אין להוכיח דפטור דדרך רחוקה הוא גם מפסח שני.

הנה ד' החינוך הנז' דמקריבין אע"פ שאין בית אינו חובה אלא רשות, כ' במשנת חיים זבחים סי' פ' אות ו' וכן בויקרא סי' ק"ד אות ג' לבאר ע"פ ד' הנצי"ב בהעמק דבר ויקרא כו-לא עה"פ והשימותי וגו' ולא אריח וגו', [וכ"כ בבמדבר ט-א, ודברים טז-ג] דאף

דמקריבין אע"פ שאין בית מ"מ בכלל גזירת הגלות דאסרה התורה להקריב בזמן החורבן, עי"ש. וזו היא סברת החינוך דאף דלא הסכים עם ד' הנצי"ב שיש איסור להקריב בזמן הגלות, מיהו סבר החינוך דבזמן הגלות עכ"פ לא שייך לחייב להקריב קרבנות שהרי נאמר ולא אריח וגו', ולכן הקרבת הקרבנות בזמן הגלות היא רק רשות ולא חובה. ועי' בחזו"א מנחות סי' ל' ס"ק ה' שכו' ואפשר דבזמן הגלות פקעה מצות תמידין, ולא מחמת אונס אלא זו בכלל גזירת הגלות, וכדכתיב ולא אריח בריח ניחחכם.

והנה הנצי"ב הוציא מן הכלל שכו' שאין להקריב קרבנות בזה"ז משום שנאמר ולא אריח וגו', את ק"פ ע"פ מה שכו' להוכיח מסנהדרין פ"ק [י"א ב', ועי"ש בחי' הר"ן] שהקריבוהו לאחר החורבן, וכ' דהא דאינו בכלל גזירת ולא אריח וגו', הואיל ואף דבכלל הקרבנות נאמר בתורה ריח ניחוח – ולכן נאסר להקריבם בזמן החורבן, מ"מ בפסח לא נאמר ריח ניחוח, וכל האיסור להקריב בזמן הגלות הוא רק קרבנות שנאמר בהן ריח ניחוח, שהרי כן נאמר ולא אריח וגו', עי"ש.

ולפ"ז הי' צריך להיות דאף להחנינוך הנז' דמקריבין אע"פ שאין בית הוא רשות ולא חובה הואיל ונאמר ולא אריח וגו', היינו בכל שאר הקרבנות שנאמר בהן ריח ניחוח, אבל קרבן פסח יהי' חיוב להקריבו בזמן הגלות אף להחנינוך, שהרי המניעה להקריב קרבנות הוא ממה שנאמר ולא אריח, ולא שייך כן בפסח.

וּלְפִיז יש לקיים את ראי' הטעמא דקרא מהא דעזרא לא עלה שש שנים להקריב קרבן פסח, דדרך רחוקה הוא פטור גם בפסח שני, שהרי גם כשאין בית חובה להקריב פסח.

אך א"א לומר אין כן בדעת החינוך, שהרי החינוך בעצמו כ' במ' ה' דמצות ק"פ נוהגת בזמן הבית, ואם איתא דק"פ חובה להקריבו גם בזמן הגלות דלא כשאר הקרבנות, נמצא דהמצוה הזאת נוהגת בכל זמן ולא רק בזמן הבית.

וצ"ל דסברת החינוך דאף דלא נאמר להדיא בק"פ ריח ניחוח, מ"מ הא כבר כ' הרמב"ם בפיה"מ בזבחים סופ"ה דהפסח נכלל בשלמים ודיניו שוים חוץ ממה שפירטה התורה דפסח חלוק משלמים. [ועי' בהל' מעה"ק פ"א ה"ב וה"ג, ורי"ק שם]. ולפ"ז י"ל דאף שלא נאמר להדיא ריח ניחוח בקרבן פסח, מ"מ כיון שנאמר כן בשלמים נכלל בזה גם ק"פ, ולכן גם הקרבת ק"פ בזמן החורבן היא רק רשות ולא חובה, וזהו שכ' החינוך דמצות פסח נוהגת רק בזמן הבית.

עו"ל דזבחים ל"ז א' ר"י אומר מתוך שנאמר (במדבר יח-יז) אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז [לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחוח להשם], למדנו לבכור שטעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, מעשר יפסח מנין כו' דתניא ריה"ג אומר דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר ופסח שטעון מתן דמים ואימורים לגבי

מזבח, עי"ש. והואיל והאי קרא כולל בכור ומעשר ופסח, ונאמר בו "אשה ריח ניחוח להשם", נמצא דלהאי תנא נאמר ריח ניחוח גם בקרבן פסח.

וי"ל דמשו"ה כ' החינוך דאף דמקריבין אע"פ שאין בית – ההקרבה היא רק רשות כמו שני' ע"פ הנצי"ב דנאמר ולא אריח וגו', ונכלל בזה גם פסח דגם בו נאמר ריח ניחוח, ולכן גם הקרבת פסח בזה"ז אינה חובה, וזהו שכ' החינוך דמצות פסח נוהגת רק בזמן הבית. וצ"ב א"כ איך הוכיח טעמא דקרא מהא דעזרא לא עלה לא"י שש שנים – דדרך רחוקה הוא פטור גם מפסח שני, והרי לא הי' חיוב של הקרבת קרבן פסח בכל אותם השנים דבלי בית ההקרבה רק רשות אף בפסח. ועי' מש"כ בס' מ"ו.

ג. והנה הנצי"ב לשיטתו דבזמן החורבן אסור להקריב קרבנות הואיל ונאמר ולא אריח וגו', הוקשה לו דא"כ איך הקריבו קרבנות בימי עזרא לפני שהקימו את הבית ובנו רק מזבח. והשיב הנצי"ב דאחר שניתנה רשות להקים את בית המקדש, כבר סרה קללה של ולא אריח וגו' וגם אם לא בנו עדיין את הבית עצמו אלא רק את המזבח – כבר בטלה גזירת הגלות והי' מותר להקריב כל הקרבנות.

ואם כנים הדברים דמש"כ החינוך שהקרבת הקרבנות בזמן הזה היא רק רשות ולא חובה, ע"פ דרכו של הנצי"ב דהוא משום גזירת הגלות שנאמר ולא אריח וגו', א"כ הי' הדין נותן דאחר שניתנה רשות להקמת הבית המקדש – גם אם עדיין לא הקימוהו בפועל ובנו רק

אז היתה רק רשות להחנינוך.

והנראה בבי' הדברים, דאף דגם אחר שניתנה רשות להקמת הבית – הוי בכלל דינא דההקדשה היא רשות ולא חובה הואיל ובפועל אין בית – הוי בכלל גלות, אך הואיל והקדבת פסח היא חובת גברא דמוטל על כל יחיד ויחיד להקריב פסח, וחובת הקדבת פסח כוללת לדאוג לכל ההיכי תימצי שיהי' אפשר להקריב את הקרבן פסח, א"כ י"ל דאמנם כשאין בית בפועל הרי ההקדבה היא רשות, מ"מ על הגברא מוטל חיוב להקריב ק"פ ולדאוג להקדבתו, ובכלל החיוב לדאוג לכל ההיכי תימצי להקריבו נכלל גם חיוב להקמת הבית כדי שיוכל להקריב את חובתו, דהחובה האישית של האדם החייב בהקרבן אינה מתחדשת ע"י הקמת הבית, אלא הוא חייב בהקרבן מצד עצמו, וכל זמן שלא הי' רשות להקריב הבית – א"א הי' לממש את החיוב הקדבה, הואיל וא"א לבנות בית, אבל לאחר שניתנה רשות להקמת הבית, הי' עצם החיוב ק"פ מחייב להקים את הבית כדי שיוכל לקיים חיובו להקריב פסח בבית המקדש. והואיל ועזרא לא עשה כן אלא נשאר שש שנים בחו"ל, מוכח שהי' פטור מעשיית פסח משום היותו בדרך רחוקה אף בפסח שני כמו שכ' בטעמא דקרא.

בס"ד מוצ"ק בא תשס"ט

למע"כ ידידי הגאון המופלא מוהרמ"ש שליט"א

הברכה והשלום

הנה בדבר רא'י "טעמא דקרא" בפ' בהעלותך דפטור דרך רחוקה הוא

מזבח, יהי' חיוב להקריב קרבנות גם להחנינוך הואיל ומקריבין אע"פ שאין בית ואין מניעה בהקדבה הואיל וכבר בטלת גזירת הגלות ולא אריח וגו'. ולפ"ז נמצא דבימי עזרא כאשר לא בנו הבית והקימו רק מזבח – הי' חיוב להקדבת הקרבנות, והדרא הק' על עזרא דלא עלה להקריב פסח, וע"כ דהי' פטור משום דרך רחוקה דהוא פטור גם מפסח שני כד' הטעמא דקרא.

אלא שידדי הגרמ"ש זצ"ל לא הסכים למש"כ בד' החינוך דלאחר שניתנה רשות להקים את הבית, יהי' חיוב הקדבת הקרבנות, כמו שכ' הנצי"ב לשיטתו, דסתימת ד' החינוך היא דכ"ז שאין בית הוי הקדבת הקרבנות רשות ולא חובה. ולפי' גם באותם שש שנים שבנו המזבח ולא בנו הבית – עדיין הקדבת הקרבנות היא רשות ולא חובה.

[וי"ל] בטעמא דמילתא דגזירת הגלות ולא אריח וגו' אינה תלויה בהסכמה להקים את הבית, אלא אם הבית הוקם בפועל, וכ"ז שהבית לא הוקם – הוי עדיין בכלל גזירת הגלות, ואין חובה להקריב הקרבנות. והנצי"ב שכ' דהדבר תלוי בנתינת רשות להקמת הבית, כתב כן לשיטתו דאסר הקדבת קרבנות בזמן הזה, והרי בימי עזרא הקריבו על מזבח בלי בית. וע"כ כ' לחדש דע"י ההסכמה לבניית הבית – בטלה גזרת ולא אריח]. ועי' במשמר הלוי זבחים תנינא ריז-א. ועדיין צ"ב רא'י הטעמא דקרא מהא דעזרא לא עלה דדרך רחוקה הוא פטור גם מפסח שני, דמה הרא'י הרי כל הקדבת הקרבנות

גם מפסח שני, מהא דעזרא לא עלה לא"י אלא לאחר לאחר שש שנים מאז שהוקם המזבח, ואף דכבר קרבו קרבנות על המזבח, וע"כ דה"ל פטור של דרך רחוקה, ומכאן דפטור זה שייך גם בפסח שני.

העיר כת"ר שליט"א מד' החינוך במ' ת"מ דהא דמקריבין אע"פ שאין בית אינו חובה אלא רשות, והרי באותן שש שנים הי' רק מזבח ועדיין לא הוקם הבית, א"כ י"ל דלכן לא עלה עזרא להקריב ק"פ, הואיל ולא הי' חובה להקריב לא ק"פ ולא שאר קרבנות, ואין להוכיח דיש פטור של דרך רחוקה גם מפסח שני.

ומש"כ במכתבי הקודם לפ' את ד' החינוך ע"פ הנצי"ב, דהיכא דכבר היתה רשות להקים את בית המקדש – יהי' חובת הקרבה. לא נתקבלו הדברים אצל כת"ר ובצדק, דאכן פשטות ד' החינוך גבי מצות הקרבת ק"פ דהמצוה נוהגת בזמן הבית, משמע דבכל ענין בלי בית אין חובת הקרבת ק"פ, והיינו דהא דמקריבין אע"פ שאין בית הוא רק רשות.

אך עדיין יש לבאר את החינוך דהא דמקריבין אע"פ שאין בית הוא רק רשות ולא חובה, כמו שכתבתי דהחינוך אזיל בשי' הנצי"ב דמה שנאמר ולא אריח וגו' דהוא בכלל גזירת הגלות, לפי' אין חובה להקריב, אך לא הסכים דיש בזה איסור כד' הנצי"ב. ומיהו האי קרא ולא אריח וגו' קאי גם אק"פ ובזה לא

כהנצי"ב, וכמו כן קאי גם על הזמן דכבר קיבלו רשות לבנות את הבית, דכ"ז שהבית לא נבנה הוי בכלל הגלות דע"ז נאמר ולא אריח וגו', ולכן כ' החינוך דמצות ק"פ נוהגת רק בזמן הבית אע"פ דמקריבין אע"פ שאין בית.

ומה שהתפלא מעלתו על המחלוקת בין החינוך והנצי"ב, לא הבנתי האם שייך לומר דהחינוך והנצי"ב לא פליגי, הרי ע"כ פליגי דלחינוך יש רשות להקריב בלא בית, ולהנצי"ב יש איסור להקריב בלי בית. וגם בלי ההכרח הנז' וכי לא מצינו את הנצי"ב שחולק על הקדמונים, ומה התמיה אם הנצי"ב חולק על החינוך.

ויש לבאר את הראי' מהא דעזרא לא עלה להקריב ק"פ באותן שש שנים, דיש פטור של דרך רחוקה גם בפסח שני, אף לשי' החינוך דהא דמקריבין אע"פ שאין בית הוא רק רשות ולא חובה.

דאמנם בזמן שאין בית אין חובה להקריב הקרבנות רק רשות, מיהו הרי לכאורה י"ל דמ"מ כיון דיש חובת הקרבת קרבנות כגון חובת הקרבת ק"פ, הרי למה לא נימא דגם בזמן שאין בית, מ"מ החיוב להביא ק"פ וכדו' יחייב לבנות מזבח ובית ע"מ שנוכל להקריב את הק"פ בעתו ובזמנו כדינו, כמו דחיוב הקרבת ק"פ מחייב לעשות שאר היכי תימצי כדי שהקרבן יקרב כדינו בזמנו.

וא"כ י"ל דאף דכ' החינוך דמקריבין אע"פ שאין בית הוא רק רשות,

היינו דאמנם כאשר אין הבית בנוי – ההקרבה היא רק רשות ולא חובה, אבל אכתי י"ל דחובת הקרבת הקרבן מחייבת לדאוג שיהי' אפשר להקריבו כדינו. וא"כ אחר שכבר ניתנה הרשות לבנות את בית המקדש, הרי הי' הדין נותן דעזרא יבוא לא"י ולבנות את בית המקדש כדי שיהי' אפשר לקיים את חיוב הקרבת ק"פ.

ואף דהחינוך כ' בסוף מ' צ"ה דמצות בנין בית הבחירה נוהגת בזמן שרוב ישראל על אדמתן, היינו דעצם המצוה לבנות את הבית היא רק ברוב הצבור על אדמתן. מיהו יש לדון דיתחייבו לבנות את הבית כדי שיוכלו לקיים את חובת הקרבת הקרבנות, וזה גם בלא שרוב ישראל על אדמתן. ומה דאין הבית בנוי אין זה פטור מהבאת הקרבנות – רק גדר אונס, אבל אם הי' להם רשות לבנות הבית הו"ל לבנותו כדי להקריב את הק"פ כדינו.

והואיל ועזרא לא עלה לא"י כדי לבנות את הבית משמע דחובת הבאת הק"פ לא חייבתו לכך, וע"כ דהי' פטור משום דרך רחוקה, ומכאן דפטור דרך רחוקה הוא גם בפסח שני.

ביתר ביאור נראה לבאר את הערה מס' החינוך דאם אין בית אלא מזבח – אין חובה להקריב רק רשות, וא"כ לעזרא לא הי' חובה לעלות להקריב ק"פ גם אין פטור דרך רחוקה בפסח שני.

וידוע כי לדברי החינוך דהקרבה על מזבח בלי בית היא רשות, א"כ אין הקרבה זו דוחה שבת וטומאה אף בקרבנות שקבוע להם זמן דרך החובה מחייבת לדחות שבת וטומאה.

מעתה צ"ב אם אמנם היו כל הכהנים טמאים – אין הקריבו שאר ק"צ בטומאה. וצ"ל דלא כולם היו טמאין, והואיל והיו מוזהרים שלא להטמאות למת – היו כהנים שלא נטמאו והם הקריבו ק"צ. אבל כלל ישראל שלא הוזהרו על הטומאה – היו טמאין.

ובפ"ג ישראל שהיו טמאים ולכן לא עשו פסח בכל אותם שש השנים עד שעזרא הגיע, א"צ לומר שהי' חסר להם שם צבור כדי המשך חכמה, רק היו טמאים והקרבה היא רק רשות הואיל והי' רק מזבח לפי' לא הי' להם אפשרות להקריב פסח.

מיהו טמא שהי' בידו להטהר ולהביא ק"פ, ולא עשה כן – חייב כרת, ועכצ"ל שלא הי' בידו להטהר דלא ידעו היכן מצאיםן מי חטאת, ולכן לא עשו פסח. מיהו כיון דהדבר תלוי בבנין הבית, א"כ לכאורה הי' עליהם לבנות את בית המקדש כדי שיוכלו להקריב בעודם טמאים דאז כבר יהי' הקרבה של ק"פ חובה, שהרי כבר ניתצן להם רשות לבנות את הבית, וע"כ דהיו פטורים מפסח הואיל והיו בדרך רחוקה, דאל"כ הי' עליהם לבנות הבית.